ISSN 2181-7138

МУҒАЛЛИМ ҲӘМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИЎ

Илимий-методикалық журнал

2024

2-сан

Өзбекстан Республикасы Министрлер Кабинети жанындағы Жоқарғы Аттестация Комиссиясы Президиумының 25.10.2007 жыл (№138) қарары менен дизимге алынды

Қарақалпақстан Баспа сөз ҳәм хабар агентлиги тәрепинен 2007-жылы 14-февральдан дизимге алынды. №01-044-санлы гуўалық берилген.

Нөкис

2-сан ***2024***

март

Шөлкемлестириўшилер:

Қарақалпақстан Республикасы Халық билимлендириў Министрлиги,
ӨЗПИИИ Қарақалпақстан филиалы

Редактор:
А. Тилегенов

Редколлегия ағзалары:

Мақсет АЙЫМБЕТОВ
Нағмет АЙЫМБЕТОВ
Айтмурат АЛЬНИЯЗОВ
Сапардурды АБАЕВ
Адхамжон АБДУРАШИТОВ
Хайрулла АЛЯМИНОВ
Байрамбай ОТЕМУРАТОВ
Алишер АЛЛАМУРАТОВ
Дилшодхўжа АЙТБАЕВ
Интизар АБДИРИМОВА
Тўлқин АЛЛАЁРОВ
Марифжон АХМЕДОВ
Умида БАҲАДИРОВА
Фархад БАБАШЕВ
Ботир БОЙМЕТОВ
Гулзода БОЙМУРОДОВА
Шахло БОТИРОВА
Маманазар ДЖУМАЕВ
Асқар ДЖУМАШЕВ
Мухтар ЕРМЕКБАЕВ (Шимкент, Қазақстан)
Алишер ЖУМАНОВ
Гүлнара ЖУМАШЕВА
Холбой ИБРАГИМОВ
Шохида ИСТАМОВА
Умида ИБРАГИМОВА
Лола ИСРОИЛОВА
Алима КЕНЖЕБАЕВА (Тараз, Қазақстан)
Ярмухаммат МАДАЛИЕВ (Шимкент, Қазақстан)
Меруерт ПАЗЫЛОВА
Асқарбай НИЯЗОВ
Сабит НУРЖАНОВ
Захия НАРИМБЕТОВА
Хушбоқ НОРБЎТАЕВ
Улфат МАҲКАМОВ
Уролбой МИРСАНОВ
Сафо МАТЧОН
Шукурилло МАРДОНОВ
Камаладин МАТЯКУБОВ
Арзы ПАЗЫЛОВ
Барлықбай ПРЕНОВ
Раъно ОРИПОВА
Бахтиёр РАХИМОВ
Фурқат РАЖАБОВ
Светлана СМИРНОВА (Москва, Россия)
Дилшода САПАРБАЕВА
Феруза САПАЕВА
Зайниддин САНАҚУЛОВ
Қаххор ТУРСУНОВ
Амина ТЕМИРБЕКОВА
Нурзода ТОШЕВА
Куанишбек ТУРЕКЕЕВ
Тажибай УТЕБАЕВ
Амангелди УТЕПБЕРГЕНОВ
Мамбеткерим ҚУДАЙБЕРГЕНОВ
Амангелди КАМАЛОВ
Вохид КАРАЕВ
Гулмира ҚАРЛЫБАЕВА
Ризамат ШОДИЕВ
Зафар ЧОРШАНБИЕВ
Рустам ФАЙЗУЛЛАЕВ
Дўстназар ХИММАТАЛИЕВ
Тармиза ХУРВАЛИЕВА
Умид ХОДЖАМҚУЛОВ
Жавлонбек ХУДОЙБЕРГЕНОВ
Гулрухсор ЭРГАШЕВА
Гавхар ЭШЧАНОВА
Қонысбай ЮСУПОВ

Ibragimova G. R. Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarning psixologik-pedagogik xususiyatlari ... 437
Botirova L.L. Maktabgacha yoshdagi bolalar ijtimoiylashuvi ... 441
Xamidjonova M. Maktabgacha yoshdagi bolalarda innovatsion fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishning ahamiyati ... 446
Jumayev F.A., Raximova L.B. Boshlang'ich sinflarda bolalar adabiyotini o'qitilishining didaktik ahamiyati ... 450
Тиркашова Г.Б. Умумтаълим мактабларида инновацион бошқарув фаолиятининг зарурати ва имкониятлари хусусида ... 453
Nortojiyeva M. Z. O'quvchilarni arifmetik amallar yordamida og'zaki hisoblash usullariga o'rgatish ... 459
Normatova N.K. Adaptivlik tushunchasining mazmuni va mohiyati ... 465
Xo'jaqulov A.E. Possibilities of game activities in the formation of a valuable attitude towards the family in children of the preschool educational organization ... 469

ТАСВИРИЙ САЪНАТ

Gulmurodova D.M. Ta'lim tizimida o'quvchilarga rangshunoslik tarixini o'rgatish ... 474
Baymetov B. B. Oliy pedagogik ta'limda bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchisini badiiy-ijodiy rivojlantirish va kasbiy faoliyatga tayyorlash shartlari ... 479

ФИЗИКАЛЫҚ ТӘРБИЯ ҲӘМ СПОРТ

Abdullaev I. Jas futbolshílardíń texnik-taktik tayarliǵin jetilistiriwdiń zamanagóy usillarí ... 484
Bobomuradov S .E. Yosh futbolchilarda jismoniy sifatlarni rivojlantirishning vosita va usullari ... 488
Suvonov Q.Yo. Kurash turlari nazariyasi va metodlari tasnifi ... 493
Yoziyeva U.L., Ergasheva N. Sog'lom turmush tarzini shakllantirishning pedagogik asoslari ... 498
Yusupov E. T. Kurash sport turning qoidalari texnika va taktikasi ... 502
Boltabayev Sh. O. Turli toifadagi gandbolchilarning tayangan holda darvozaga to'p otish hujum texnikasi kinematikasini aniqlash va solishtirish ... 507
Xabibullayev S.X. "Yosh futbolchilarning musobaqa va mashg'ulotlardagi individual texnik-taktik harakatlarining samaradorligini o'rganish" ... 519
Shukurllayev J. M., Murodova R. M. Kichik voleybol sport turiga tayyorlash akmeologiyasini voleybolga integratsiyalash ... 524
Nurmatov F.A. Pedagogik kategoriya sifatida kompetentlilikning mohiyati va uning bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilari faoliyatidagi o'rni ... 528
Арзыбеков Т. Проблемы спортивного отбора ... 534
Арзыбеков Т. Проблема допинга в спорте ... 540
Baylepesov K., Seydaliev S. The bases of command formation in rowing ... 547

KICHIK VOLEYBOL SPORT TURIGA TAYYORLASH AKMEOLOGIYASINI VOLEYBOLGA INTEGRATSIYALASH

Shukurllayev J.M.
ChDPU p.f.f.d. (PhD), dotsent v/b.
Murodova R.M.
ChDPU Jismoniy madaniyat HQS 23/1guruh talabasi

Tayanch so'zlar: voleybol, akmeologiya, metodika, sifat, talaba, ilm, mexanizm, natija, integratsiya.

Ключевые слова: волейбол, акмеология, методология, качество, студент, наука, механизм, результат, интеграция.

Key words: volleyball, acmeology, methodology, quality, student, science, mechanism, result, integration.

Jismoniy tarbiya darslarida shug`ullanuvchilarni kichik voleybol sport turi asosida jismoniy tayyorgarligini tarbiyalash va ularga akmeologik ta'lim berish, o'rganilayotgan harakatlar majmuini puxta egallashi va muvaffaqiyatli ijtimoiylashuvni amalga oshirish, har tomonlama ularning sog'lomligini mustahkamlash va jismoniy tayyorgarligik darajasini oshirib borish zarur. Ushbu vazifani bajarishda akmeologik yondashuvdan foydalanish maqsadga muvofiq. Chunki mazkur yondashuv o'quvchilarning jismoniy tayyorgarligini mo'tadil rivojlanishida hamda takomillashishida istiqbolli hisoblanadi. Ushbu sabab mazkur maqola mavzusini tanlashga asos bo'ldi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son "2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida", 2019-yil 8-oktabrdagi PQ-5847-son "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konseptsiyasini tasdiqlash to'g'risida", 2020-yil 27-fevraldagi PQ-4623-son "Pedagogik ta'lim sohasini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarorlari hamda mazkur faoliyatni rivojlantirishga doir boshqa meyoriy-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni amalga oshirishda mazkur maqolamiz muayyan darajada xizmat qiladi.

Ta’lim muassasalari, jumladan, maktab jismoniy tarbiya mashg‘ulotlarida o‘quvchilarning jismoniy sifatlarini oshirishda akmeologik yondashuv o‘quv-tarbiyaviy va boshqarish jarayonida jamiyat tomonidan qo‘yilgan mustaqil fikrlovchi, muvaffaqiyatlarga erishishga harakat qiluvchi, muloqotga kirishuvchan shaxsini tayyorlash talabining bajarilishini qanchalik amalga oshirishda namoyon bo‘ladi. Bunda akmeologik usullar, akmetexnologiyalar o‘quvchi jismoniy tayyorgarligining muvaffaqiyatli rivojlanishida tegishli savollarni yechishga amaliy yordam beradi.

Kichik voleybol mashg‘ulotlarida o‘quvchilarning jismoniy tayyorgarligini tarbiyalashni akmeologik yondashuv asosida takomillashtirish vazifasining bajarilishi voleybol sport turiga tayyorgarlik sifatini oshirishga shart-sharoit yaratadi.

Kichik voleybol mashg‘ulotlarida o‘quvchilarning jismoniy tayyorgarligini tarbiyalash akmeologik yondashuv harakatlar majmui, qiyoslash, organizmni individual rivojlantirish, morfo-funksional jihatlarni hisobga olish kabi determinantlarga ustuvorlik berish, mashg‘ulotlarda voleybol o‘quvchilarning reproduktiv, adaptiv, refleksiv kompetentlik darajalari baholashning past, o‘rta va yuqori mezonlari hamda nazariy bilimlarni amalda qo‘llay olish qobiliyatini akmeologik rivojlantirish, o‘quvchilarning jismoniy sifatlarini maqsadli va ehtiyojga yo‘nalgan hamkorlik shakllari va SMART mezonlari (aniqlik, o‘lchamlilik, erishimlilik, resurs bilan ta’minlanganlik, reglament) maqsad belgilash va natijaga mo‘ljal olish tamoyillariga ustuvorlik berish asosida takomillashadi.

Bunda akmeologik yondashuv asosida o‘quvchilarning jismoniy tayyorgarligini kichik voleybol mashg‘ulotlari doirasida voleybol sport turi bo`yicha nazariy bilim hamda amaliy malakalar tizimini takomillashtirish texnologiyalari, sifatli pozitiv o‘zgarishni intensiv ta’minlaydigan interfaol usullari va ko‘nikmalarni rivojlantiruvchi adaptiv kompleks mashqlar tizimini, fiziologik o‘sish parametrlari darajalariga integratsiyalash orqali takomillashtiriladi.

Kichik voleybol sport turiga tayyorlash akmeologiyasini voleybolga integratsiyalashni tatbiq etishda invariant - mashg‘ulotlarda o‘rganilayotgan harakat aynan voleybolning qaysi jismoniy sifatlarini aniq rivojlantirishi va morfologik - Kichik voleybol sport turiga tayyorlash akmeologiyasini voleybolga integratsiyalashning fiziologik jihatdan o‘sish darajasi bilan bog‘liq xususiyatlar inobatga olinishi lozim. Bu esa Kichik voleybol sport turiga tayyorlash akmeologiyasini voleybolga integratsiyalash amaliyotiga joriy etishni osonlashtiradi.

Ularning o‘zaro aloqasining asosiy turi shug`ullanuvchining faoliyat sub’ekti sifatidagi butunligiga asoslangan, ya’ni shug`ullanuvchining jismoniy harakatlar faoliyati uchun ajratilgan har bir invariant jihati boshqalaridan tashqari mavjud emas va faqat o‘quvchining jismoniy harakatlar texnikasini oshirish va ularning jismoniy tayyorgarligini takomillashtirishni ifodalaydi (1-rasm).

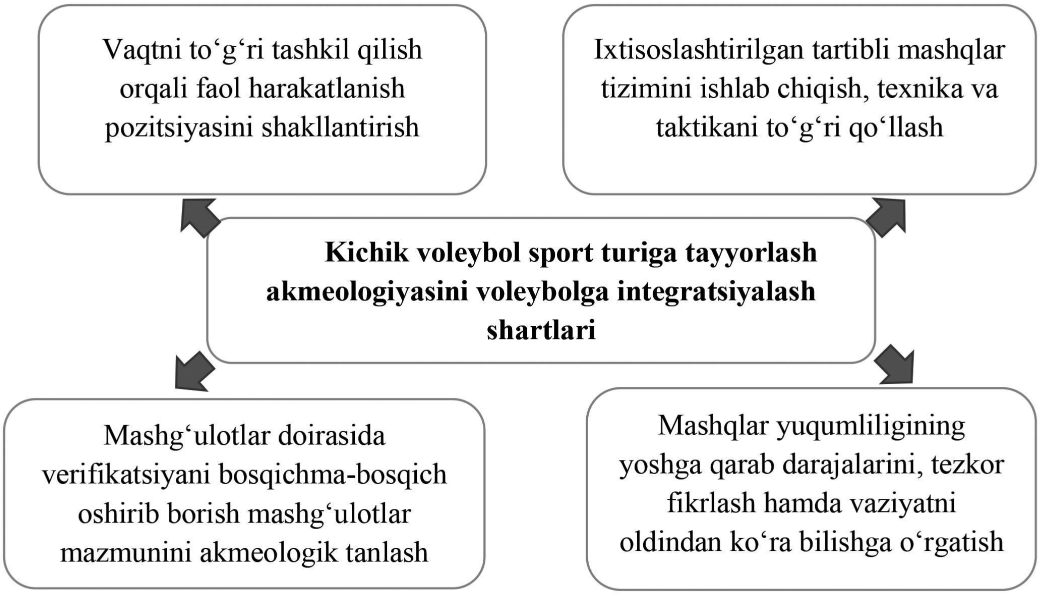

Kichik voleybol sport turiga tayyorlash akmeologiyasini voleybolga integratsiyalash mashg‘ulotlarda o‘quvchilarni akmeologik yondashuv orqali jismoniy tayyorgarlik sifatlarini shakllantirishda amalga oshirilayotgan harakatlar majmui, shuningdek, anotomik hamda fiziologik jihatlarni ham bir vaqtning o‘zida qiyoslash imkoniyatini yaratib beradi. Buning natijasida jismoniy tayyorgarlik progress holatlarini bir maromda kechishini, unda qo‘llanilgan metod, vositalarni bir butun qolibga solishga imkon beradi. Bu esa voleybol sport turi bo`yicha shug`ullanuvchilarning jismoniy tayyorgarlik sifatlarini takomillashishida muvaffaqiyatli va samarali natijasini, mashg`ulot jarayonining qonun qoidalari, ya’ni unga qo‘yilgan talab va mezonlarni qay darajada amalga oshirilishini standartlab beradi.

Shu bois voleybol mashg‘ulotlarida o‘quvchilarning jismoniy tayyorgarlik sifatlarini rivojlantirishda akmeologik o‘sish darajasini ta’minlovchi mezon sifatida o‘quv mashg‘ulotlarini tizimlashtiradi va individual, shaxsiy hamda sub’ektiv o‘zgarishlarga erishishda noaniqlik va salbiy xususiyatlarni bartaraf etishni ta’minlaydi.

Adabiyotlar:

1. «ZAMONAVIY TA`LIM» jurnali 2021 №1(98).

2. Педагогик таълим инновацион кластери: таъриф, тавсиф, тасниф. Илмий рисола. Ғ.И. Мухамедов, У.Н. Ходжамқулов. ЧДПИ 2019.

2. Shukurllayev J.M. Voleybolga yosh talabalarni tanlashning uslubiy xususiyatlari. ta'lim fanlari bo'yicha akademik tadqiqotlar. № 1. 2020 yil 2 oktyabr.

3. Shukurllayev J.M.“Maktab o'quvchilarida jismoniy sifatlarni rivojlantirishda akmeologik yondashuvning didaktik asoslari (voleybol turi misolida)” PhD dissertatsiyasi Chirchiq-2023.

4. Shukurllayev J.M. Talabalarni ilmiy va kasbiy faoliyatga tayyorlashda akmeologik yondashuvning mazmuni. “XALQ TA'LIMI” ilmiy-metodik jurnali. 2023. № 5. B. 28-30.

РЕЗЮМЕ

Mazkur maqolada kichik voleybol sport turiga tayyorlash akmeologiyasini voleybolga integratsiyalash bo'yicha ko'rsatma va takliflar keltirilgan.

РЕЗЮМЕ

В этой статье представлены рекомендатsiи и предложения по интеграция акмеологии в волейбол для юношеского волейбола.

SUMMARY

This article provides guidelines and suggestions for integrating acmeology into volleyball for the sport of junior volleyball.

ISSN 2181-7138

Т. Н. Қары Ниязий атындағы Өзбекстан педагогикалық
илим-изертлеў институтының Ж. Орынбаев атындағы Қарақалпақстан филиалы

«МУҒАЛЛИМ ҲӘМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИЎ»

№ 2

Нөкис — 2024

Басып шығыўға жуўапкер:
А. Тилегенов, С. Нуржанов

Баспаға таярлаған:
А. Тилегенов

Компьютерде таярлаған:
П. Реймбаев, З. Ниязымбетова

Мәнзил: Нөкис қаласы, Ерназар Алакөз көшеси №54
Тел.: +998 61 224-23-00, +998 61 224-01-34
e-mail: uzniipnkkf@umail.uz,
mugallim-pednauk@umail.uz
www.mugallim-uzliksiz-bilim.uz
www.KRTEACH.UZ

Журналға келген мақалаларға жуўап қайтарылмайды, журналда жәрияланған мақалалардан алынған үзиндилер «Муғаллим ҳәм үзликсиз билимлендириў» журналынан алынды, деп көрсетилиўи шәрт. Журналға 5-6 бет көлеминдеги материаллар еки интервалда TIMES NEW ROMAN шрифтинде электрон версиясы менен бирге қабыл етиледи. Мақалада келтирилген мағлыўматларға автор жуўапкер.

Оригинал-макеттен басыўға рухсат етилди 11.03.2024. Форматы 70х100$^{1}/_{8}$
«Таймс» гарнитурасында офсет усылында басылды.
Шәртли б.т. 31. Нашр. т. Нусқасы _____ Буйыртпа №